

ORTAK TÜRKÇE

Günümüzde milletler arasındaki farklılıklar, daha da belirgin hâle gelmekte; bu durum, kâh devletler arası çarpışmalar, kâh devletlerin iç çekişmeleri şeklinde ortaya çıkmakta; bazen de yıkılmaz sanılan devletlerin bölünmesine sebep olmaktadır. Hâlbuki insanlığın huzur içinde yaşayabilmesi için onların aynı istikâmete yönelmesi gerekir. Bu bir zorunluluktur. Bu arada günümüzde böyle bir ortaklığa doğru gayretler de yok değil.

Şunu belirtmemiz gerekir ki tarihte üretim artıp ortak pazarlar çoğaldıkça yakın topluluklar, millet hâline gelmiştir. Yakın milletler arasında da daha yüksek birlikler oluşturma gayreti doğmuştur ve hâlen de sürmektedir. Buna bağlı olarak Türk milletinin birleşme gayreti 19. asrın sonu 20. asrın başlarında büyük bir hız kazanarak Türkçülük, Pantürkizm adı ile sürdürülmüştür. O dönemde Türk boyları gelişmiş bir millet değildi ve bunun için tek bir milleti oluşturmaya gayret etmek yerinde ve geleceği olan bir çabaydı. Ancak, tarih başka bir şekilde gelişti. Türk boylarının çoğu Rusya ve Çin imparatorlarının sömürgesi oldu ve böylelikle Türkiye hariç, Türk dünyasının bağımsızlığı sona erdi. Eski Sovyetler Birliği'nde hükümet, gizlice şovenistlik siyaseti güttüğü için Pantürkizm (Türkçülük)'i milliyetçilik, ırkçılık şeklinde bir ülkü olarak değerlendirmiş ve Türkçülük taraftarlarını denetim altına alıp faaliyetlerini men etmiştir.

Aslında Türkçülük (Pantürkizm) akımının kendine has tarafları olmasına rağmen, o da Slavcılık (Panslavizm), Almancılık, (Pangermamizm), İrancılık (Paniranzizm), Moğolculuk (Panmoğolizm) gibi içerik olarak benzer akımları kapsayan genel bir kavramın içindedir. Bu kavramı millet dilciliği (etnik lengüistikpanizm), kısaca etnolingvopanizm) terimiyle ifade ediyoruz. Millet-dilcilik (etnolingvopanizm), potansiyel bütünlük, felsefi düşüncesinin ilgili milletler topluluğuna nispeten kullanılışıdır.

Bir fikir akımı olarak kullanılmakta olan her bir etnolingvopanizm şeklinin temelinde, öncelikle, kavimler topluluğunun dillerindeki yakınlık; hatta böyle kavimlere mensup insanların sadece kendi dilini bilmesi hâlinde de belirli oranda birbirini anlamasının mümkün olduğunu kabullenme yatar. Böyle kavimlere mensup insanlar arasındaki konuşma işleminin bir dilin ağızlarında konuşan insanların kendi aralarındaki konuşmaya benzerliği ilgili millet dilciliğinin (etnolingvo-

Doç. Dr. Bahtiyar KERIMOV
Doç. Dr. Şahmet MUTALOV
Taşkent Devlet Ü. Öğr. Üyeleri

Aktaran : Dr. Ertuğrul YAMAN

panizm) vücuda gelmesinde temel dayanak olmuştur. Belirli bir millet dilcilik (etnolingvopanzim) dairesi, söz konusu toplulukların ortaklığına dayandığında, hedef alman dile göre, kardeş toplulukların özellikleri, (onlar ortaklığa fırsat verirlerse) kültür, dil, edebiyat, soy, tarihi geçmiş vb. ortaklıklarla pekiştirilir.

Her bir milletin idealinde milletin parlak geleceği tahlil edilir ve modeller belirlenir. Etnolingvopanzimlerin fikre dayalı akımlar olarak şekillenışı de bu cereyanlar istikametinde oluşmaktadır. Eğer belli bir millet dilciliğe ait görüşler demokratik, hukukî, çok milletli bir devletin anayasasına aykırı değilse, söz konusu devlette bu etnolingvopanzimden dolayı baskı usullerini adalete aykırı görmek gerekir. Aksi hâlde milletin kendi kaderini kendisinin belirleme hakkı, hatta milletin kendi imkânlarını, kalkınma yollarını öğrenmesi de yasaklanmış olur.

Kanaatimizce, etnolingvopanzimin türleri şunlardır:

1. Dil-kültür lingvopanzimi, yani söz konusu milletler topluluğunu dil ve alfabe olarak yakınlaştırma; onlar için tek veya yardımcı genel dili oluşturma; kültürdeki ortaklıkları çoğaltma; kendi aralarındaki ilişkileri ve yardımlaşmayı güçlendirme gayeleri.

2. Siyasî etnolingvopanzim, belli toplulukların millî devletlerini birleştirme yoluyla onların federatif devlet, konfederatif iş birliği veya üniter devlet kurma gayesi.

3. En üstteki etnolingvopanzim, yani tek bir dili kullanma birbirine yakın ancak, ayrı topluluklardan hatta milletlerden daha büyük milleti oluşturma ve bu milletin tek millî devletini meydana getirme zarureti yönündeki gayeler.

Stalin'in baskı yıllarında Türkçülük, İrancılık, Moğolculuk ve diğer etnolingvopanzim tarzındaki gayeleri tahlil etmek, kesinlikle yasaklanmıştı ve toplulukların doğrudan kültürel yaklaşmasını teşvik eden kişiler, sanatçı ve aydınlar ortadan kaldırılmıştı. Dışarıda dahi herhangi bir milletin şovenizminin hüküm sürdüğü devlette bile diğer milletlerin millî hareketleri ve etnolingvopanzimlerinin gelişmesine imkân verilmemiştir.

Günümüzde insanlığın huzur içinde yaşayabilmesi için, bütünleşmeleri gerekir; böyle bir bütünleşmeye ulaşmanın yolları ve araçlarını bilinçli bir şekilde aramak akıllıca bir yoldur.

Kardeş ve birbirine yakın milletlerin kendi istek ve iradeleriyle, demokratik yolla konfederasyon, federasyon veya tek bir devlet şeklinde birleşmeleri, bu yollardan biridir.

Millet dilciliğinin diğer demokratik şekilleri gibi, demokratik Pantürkizm de millet ve insanın uluslararası hukuk normlarına zıt düşmez; aksine o da ortak insanî bir değerdir.

Bugünlerde, eski Sovyetler Birliği içindeki cumhuriyetlerin önemli bir kısmını oluşturan Türkler, belli oranda yakınlaşma gayreti içindeler. Bu hareket, Orta Asya Cumhuriyetleri, Kazakistan ve Azerbaycan'da özellikle sezilecek derecede yakınlaşma, ekonomilerini birbirine göre düzenleme, tek bir ekonomik fon kurma, tek bir haberleşme ağını oluşturma şeklinde kendini göstermektedir. Eski Sovyetler Birliği'nin dışındaki tek bağımsız Türk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'nin de ortak ekonomi ve haberleşme ağına katılmakta olduğunu görmekteyiz.

Ortak ekonomik birlik ve iletişim ağı, ortak bir dil olmasını gerektirir.

Günümüzde, dünya çapında iletişim dili olarak İngilizce kullanılmaktadır. İngilizce uluslararası iletişim dilidir. Küçük veya çeşitli bölgelerin kendilerine has dilleri var. (Bölge iletişim dilleri)

Millî bir dilin iletişim dili olmasında da iki sakınca vardır:

1. Manevî ve hukukî yönü, yani ana dilleri iletişim dili olanlar dışındakiler kendilerini biraz küçük görmekte ve ikinci sınıf millet şeklinde hissetmektedirler. Böylelikle milletlerin ve kişilerin dili kullanma hakları çiğnenmektedir.

2. Ekonomik yönü, yani ana dilleri iletişim dili olanlar dışındaki milletler, ana dillerinden başka dilleri öğrenmekten dolayı dünyada olup bitenleri birkaç yıl geriden takip edebilmektedir. Yukarıdakileri dikkate alacak olursak, iletişim dili olarak hiçbir millî dilin kullanılmaması daha uygundur.

İletişim dili olarak Lâtince'yi yapay bir dil (en meşhuru Esperanto) şeklinde kullanma, İngilizce'yi kullanmaya devam etme gibi teklifler de vardır.

1. Lâtın dilini canlandırmaya yönelik itirazlar şunlardır:

- Lâtince ölü dil olup onun kelime hazinesi günümüz ihtiyaçlarını tam ifade etmede yetersizdir. Bundan dolayı o dili geliştirmek ve diğer dillerden kelime almak gerekir;

- Lâtince'nin grameri oldukça karmaşıktır. Bu yüzden Lâtince'yi öğrenmek için, uzun süre ve büyük gayret gerekir.

-Lâtince günümüz Roman dillerinin kaynak (ana) dilidir. Bu yüzden, bu gruba giren dilleri konuşanlar kendi dilleri iletişim diline yakın olduğundan dolayı bazı üstünlüklere sahip olurlar ve böylece denk hukukluluk bozulmuş olur.

2. Yapay dili kullanma; basitliği ve günümüz gerçeklerine daha uygun düştüğü için, Lâtinceden üstündür. Ancak, günümüzdeki mevcut basit, iletişim için yararlı diller (bu arada çok kullanılan Esperanto dili) herhangi bir grubun diline dayanmaktadır. Çoğunlukla diller (Esperanto, İdo, Oksidental, İdiom-Neytral, vb.) batı Avrupa dillerine dayanarak oluşturulmuştur. Bundan dolayı o gruba mensup kişi ve toplulukların dilleri imtiyazlı olmakta ve böylece denk hukukluluk bozulmaktadır.

3. İngilizce günümüzdeki en geçerli bölgesel ve dünya iletişim dilidir; ancak, bu durum dünyada iletişim dilinin kullanılması bakımından önemli ölçüde eşitsizliklere yol açmaktadır.

Dünya iletişim dilinin hiçbir dile dayanmadan diğer bütün dillere aynı derecede yakın veya aynı derecede uzak olması gerekir.

Bölgesel dillerin ise, aynı gruptaki dillerin ortak özelliklerine dayanılarak oluşturulması uygundur.

Aynı yöntemle, yukarıda bahsedilen etnolingvopozanizmler, toplulukların kendi istek ve iradeleri doğrultusunda kendi aralarında daha büyük birliklerin kurulmasına yardımcı olabilir. Biz, böyle bir dili oluşturma yöntemini teklif etmekteyiz. Bu yöntemde, bizim ortak dil diye adlandırdığımız dilde, mümkün olduğu kadarıyla, bu dilleri konuşan insanların çoğunun anladığı ortak kelimelerin seçilmesinin uygun olacağı hesaba katılmıştır.

- Ağızlar veya diller grubu için matematiksel yolla dilin her bir derecesinde genel kelime hazinesi belirlenerek, bu kelime hazineleri ortak dilin ilgili dereceleri birlikleri, normları şeklinde sıralanacaktır.

Genel kelime kadrosunu belirleyebilmek için, öncelikle her bir derecedeki birliklerin listesi çıkarılacaktır. Kelime kadrosu için, liste olarak frekans sözlüğünün ilk kısımları alınacaktır.

Matematiksel yöntem aşağıdaki gibidir:

Dilin derece birliklerine birer simge verilecektir. Çoğunlukla derece birlikleri karşılıklarına sahip olan bu sözlerin türlü anlamları fonemlerin pozisyon karşılıkları, morfemlerin asıl köke bağlı karşılıkları, sentaktik ilişkileri ifade etme yolları. Derece, sistemine bağlı her bir simgenin fonda birliğin asıl anlamına değeri bire denk olan simge diğer anlamlara:

$$X_{i,n,a} = 1 - [(i-1)/2s]$$

formülüne göre değeri birden daha küçük semboller bağlanacaktır. Bu formülde (n) belli bir derece birliğinin, birlikler listesindeki sıra sayısını; (a) belirli bir dil göstergesini; (i) asıl listedeki sıra sayısı (n) olan birlik karşılığının karşılıklar listesindeki sıra sayısını; (s) sıra sayısı (n) olan birlik karşılıklarının genel sayısını gösterir. Bu sayılar simge unsurlarının toplamını teşkil eder.

Biz ortak dil oluşturma yöntemini Türk lehçeleri üzerinde ortaya koyacağız. Dereceli yapı bütün dillerde görüldüğü için bu yöntemi, önemli değişiklikler yapmadan, bütün yakın kardeş dil gruplarına (İran, Hint, Slavyan, Romen, Alınan vb.) uygulamak ve Ortak Farsça, Ortak Hintçe, Ortak Romence, Ortak Almanca ve başka ortak dilleri oluşturmak mümkündür.

Leksikoloji, dilin en geniş kapsamlı ve gerçek durumu doğrudan aksettiren bir sistem olduğu için kelime seviyesindeki ortaklık göze çarpan en önemli yöndür. (Türk lehçeleri için karşılaştırmalı sözlükler henüz hazırlanmamıştır. Bu yüzden lehçelerdeki kavramların - karşılıkların herhangi bir büyük dil (örneğin İngiliz veya Rus) yoluyla bulmamız gerekmektedir.

Örneğin Özbek Türkçesindeki "gâpırmaq" (konuşmak) kavramını alalım, sonra "gâpırmaq" sözünün sinonimlerini bulalım: "gâpırmaq sözlâmaq, âytmaq, söylâmaq (kitabî), demaq."

"gâpırmaq" sözünün Rusça "gavarit" şeklindeki karşılığının Özbek Türkçesi ve Türkiye Türkçesi tercümelemi aşağıdaki şekildedir:

<u>Özbek Türkçesi</u>	<u>Türkiye Türkçesi</u>
gâpırmaq	konuşmak
sözlâmaq	bahsetmek

Görülüyor ki böyle bir sözlükten alınan karşılıkların sayısı sinonim sözlerden daha azdır. Bundan dolayı Türk lehçelerinde fiilin bitmişliği veya bitmemişliği şekillerinin zıt verilmediğini

dikkate alarak "gâpırmaq" kavramı için Rus dili yoluyla karşılığını bulduğumuzda Rusça "gavarit" ve "skazat" sözlerinin karşılıklarını almamız gerekir.

Bu durumda:

<u>Özbek Türkçesi</u>	<u>Türkiye Türkçesi</u>
gâpırmaq	konusmak
sözlâmaç	bahsetmek
tıldan faydâlânmaç	söylemek
aytmaq	demek
izhar qılmaç gibi karşılıkları bulunur.

Görülüyor ki bunlar, Özbek Türkçesindeki "gâpırmaq" sözünün sinonimlerine daha yakındır. Bu yolla beş büyük Türk lehçesindeki "gâpırmaq" kavramının karşılıklarını bulacağız. Bunlar birinci cetvelde gösterilmiştir. Bu cetvelde (n) "gâpırmaq" kavramının, kavramlar içindeki sıra sayısını göstermektedir. Daha sonra bu cetveli, aynı kökten çıkan sözleri bir araya getirerek tekrar düzenleyeceğiz. Bu şekilde düzenlenen kelimeler ikinci cetvelde gösterilmiştir.

Birbirine yakın kelimeler için

$$F_n^j(\vec{x}) = \sum_{a=1}^A (1 + (K_a/\bar{K})) x_{n,a}^j$$

formülüne göre $F_n^j(\vec{x})$ veya ortaklaştırılmış tarzda $F_n^j(\vec{x}, K_a)$ fonksiyonu ilave edilir.

"gâpırmaq" sözünün Özbek Türkçesindeki eşanlamlıları ve dört lehçedeki karşılıkları

ia	Azeri a=1	x _{n,1}	Tatar a=2	x _{n,2}	Türk a=3	x _{n,3}	Özbek a=4	x _{n,4}	Kazakça= 5	x _{n,5}
=1	danışmak	1,00	söyleşü	1,00	konusmak	1,00	gâpırmaq	1,00	söylev	1,00
=2	dernek	0,84	aytu	0,84	bahsetmek	0,88	sözlâmaç	0,92	dev	0,84
=3	söylemek	0,67	aytep birü	0,67	söylemek	0,75	tıldan	0,84	aytuv	0,64
=4					dernek	0,63	faydâlânmaç	0,84		
=5							aytmaq	0,76		
=6							dermaq	0,68		
							izhar qılmaç	0,60		

2. cetvel

"gâpırmaq" kavramını beş Türk lehçesinde ifade eden sözlerin etimolojik düzenlenişi

	Azeri a=1	x _{n,1}	Tatar a=2	x _{n,2}	Türk a=3	x _{n,3}	Özbek a=4	x _{n,4}	Kazakça= 5	x _{n,5}
1.	danışmak	1,00	-	-	1,00	-	-	-	-	-
2.	dernek	0,84	-	-	0,88	-	-	-	-	-
3.	söylemek	0,67	söyleşü	1,00	dernek	0,63	dermaq	0,68	dev	0,84
4.			aytu	0,84	söylemek	0,75	sözlâmaç	0,92	söylev	1,00
5.			aytep birü	0,67	-	-	aytmaq	0,76	aytuv	0,67
6.					-	-	-	-	-	-
					konusmak	1,00	-	-	-	-
					bahsetmek	0,88	-	-	-	-
					gâpırmaq	1,00	-	-	-	-
					tıldan	-	-	-	-	-
					faydâlânmaç	0,84	-	-	-	-
					izhar qılmaç	0,60	-	-	-	-

Burada Ka;a dili sahibinin (yani o dilde konuşanların) sayısını; a birden ta A'ya kadar değişir; A: ortak hâle getirilen diller grubundaki dillerin sayısını;

$$K = \frac{\sum_{a=1}^A K_a}{A}$$

yani grubu oluşturan konuşanların genel sayısının gruptaki diller sayısına oranı kadar hesaplanan yakın diller grubundaki konuşanların ortalama, sayısını; (j) yakın köklerin 2. cetveldeki sıra sayısını; (a,n) ise 1. formüldeki değerini ifade eder:

Her bir kök için bu fonksiyonun değeri hesaplanarak kökler, fonksiyon değerine düzenlenir. $1+(K_a/\bar{K})$ katsayısı dilleri ortaklaştırılan gruptaki dilleri konuşanların sayısının oranını göz önüne almak için tasarlanmıştır. Söz konusu dillerde konuşan insanların sayısı ve değerleri, 3. cetvelde verilen (1992 yılı için) Türk topluluklarının nüfusu 1987 yılının ortasındaki nüfusları doğrultusundaki bilgi ve tabii büyüme katsayısına dayanarak tahmin edilmiştir.

3.cetvel

Topluluklar	Dünyadaki sayısı, milyon	$1+(K_a/\bar{K})$
1. Azerbaycanlılar	16,3	1,80
2. Tatarlar	6,89	1,48
3. Türkayeliler	50,33	3,46
4. Özbekler	19,44	1,95
5. Kazaklar	9,53	1,46

Hesaplanan katsayıdan faydalanarak her bir kök için $F_n^j(\vec{x}, K_a)$ fonksiyonu değerini belirleyelim. Kökler ve onlara bağlı $F_n^j(\vec{x}, K_a)$ fonksiyonunun değerleri 4. cetvelde verilmiştir $F_n^j(\vec{x}, K_a)$ nın değeri küçülen düzende).

Listedeki ilk kökler (kelimeler), ortak dilin sözlüğüne kavramı ifade eden asıl sözler olarak girecektir. Kalan sözler kendine has eşanlamlılar sözlüğünü teşkil ederek ortak dili zenginleştirme imkânını verecektir.

4. cetvel Beş Türk lehçesinde "gâpırmaq" anlamına gelen sözlerin düzeni.

Kelimeler	$F_n(\vec{x}, K_a)$
1. söyle/mek	8,54
2. de/mek	6,24
3. ayt/ü	3,70
4. konus/mak	3,40
5. bahset/mek	3,04
6. gâpır/maç	1,95
7. danış/mak	1,90
8. tıldan faydâlânmaç	1,64
9. izhar qıl/maç	1,17
10. aytep bir/ü	0,99

Birinci ve ikinci formülleri aşağıdaki şekilde genelleştirmek mümkündür:

$$F_n^j(\bar{x}, \beta, y) = \sum_n [(1-j-1/\beta_n)(1+y(K_n/\bar{K}))] \quad (3)$$

Bu formülde β ve y değişmezlerdir. 1. ve 2. formüller $F_n^j(\bar{x}, \beta, y)$ nin özel durumlarıdır. Bundan da daha genel formüller çıkarmak mümkündür. Formüller, seçme yoluyla ortaklaştırmanın her tür modelini şekillendirebilir. Bütün Türk lehçeleri hakkında gerekli bilgiler bilgisayarda toplandıktan sonra bilgileri seçen birkaç modelin formülleri uyarınca hesaplamak ve yine ortak dilin böylesi modelleri arasından seçmek mümkündür.

Bizim şu ana kadar ortaya koyduğumuz yöntem eşzamanlı, yani günümüzdeki durumla ilgilidir; ancak, bu yöntemi geçmişe dönük artzamanlı duruma getirmek de mümkündür. Bunun için dilin gelişme dönemleri denk, devamlı, arka arkaya gelen dönemlere bölünür ve her bir sıra sayısı (m) olan döneme, yukarıda verilen eşzamanlı ortaklaştırma yolunu kullanmak için gerekli olan bütün bilgiler aranır. Bunun için bu (m)'inci dönemden itibaren kalan metinlerden faydalanılır. Sonra artzamanlı ve eşzamanlı yöntemi esas alan aşağıdaki genel ortaklaştırma formülü kullanılır:

$$F_n^j(x, \beta, y) = \sum_m \sum_{am} (1+y(K_{am}/K_m)) x_n a_m \quad (4)$$

$$= \sum_m \sum_{am} (1+y(K_{am}/K_m))(1-j-1/\beta_{sm})$$

Burada: (m) arka arkaya gelen devirlerin sıra sayısını (am) bu devirde mevcut olan lehçelerin sıra sayısını, K_{am} ; K_m , S_m ; $x_{n.am}$ birinci, ikinci ve üçüncü formüllerde anlatılan göstergelerin (m)'inci tarihi dönemdeki ifadeleri; (n); (β); (y); (j); ise aynen önceki gibidir. Genel ortaklaştırma formülüne göre ortak dili oluşturma oldukça karmaşık bir iştir. Onu aşağıdaki şekilde basitleştirmek mümkündür:

Bunun için dilin gelişme dönemi ortaklaştırılan lehçeler hemen hemen değişmeden arka arkaya gelen tarihi dönemlere bölünür. Bu dönemlerin her birinin de yukarıda verilen 1., 2., 3. formüllere dayanarak ortaklaştırılması gerçekleştirilecektir. Sonra bu tarihî katmanlardaki ortaklaştırma sonuçları bu katmanların nisbî vakit süresiyle çarpılır, bu çarpanların toplamı sıralanır ve ilgili sonuçlar çıkarılır. Bu durumda aşağıdaki formüle dayanarak hesaplamak uygundur: (5)

$$F_n(x, \beta, y) = \sum_m \sum_{am} (1+y(K_{am}/K_m))(1-j-1/\beta_{sm}) \Delta t_m / \Delta t$$

Buradaki yeni işaretlerin anlamı: (Δt - zamanın seçilen süresi (Δt_m sıra sayısı " m " şeklinde belirtilen ortaklaştırılan lehçeler hemen hemen değişmeyen devrin sınırlarını gösterir. Bu son yöntemde tarihen mevcut olan lehçelerin günümüze kadar hazırlanan sözlüklerinden faydalanmak mümkündür.

Yüzyıllardır Türk dili tek bir kol hâlinde devam edegelmiştir. Tek bir dil olan Türkçe, Ortaçağ'da ağızlara bölünmüş olsa da ancak yirminci yüzyılda bağımsız diller derecesindeki farklılıklar meydana gelmiştir. Bu bölünme cereyanında yirminci asrın ilk çeyreğinde canlanan Türk dünyasının birlik hareketi, Stalinist baskılar sonucunda darmadağın edilmiştir. Tek bir dil oluşturma yönündeki gayretler durdurulmuştur.

Türk lehçeleri için Lâtin alfabesine dayalı olarak oluşturulan ve birbirlerine yaklaştıran alfabenin yerine, Kiril alfabesine dayalı Rusça'nın özelliklerine göre hazırlanan farklı farklı alfabeler kabul ettirilmiştir.

Zorunlu olarak alfabe veya dili yaygınlaştırılmamın dostluğa zarar verdiğini anlamak için, Rus dilinin ona yakın olan Ukrain ve Belarus Slavyan halklarının bölgelerine zorunlu bir şekilde sokulması sonucunda bu halkların nasıl yadırgadıklarını hatırlamak yeterlidir.

Dilin alfabe özelliklerinden birisi de diğer unsurlara göre onun toplumun şuuruyla bağlı olmasıdır. Eğer bütün Türkler, mevcut alfabelerini aynı oranda değiştirmek isteseler, ortak hâle getirmek için yukarıda teklif edilen yöntemin kullanılması mümkün olurdu. Böyle bir durumu bütünü ile ifade etmek için formüllere, boyların istek derecesini bildiren belirlenen rakamlar ilave edip hesaplanabilir. Ancak, eski Sovyetler Birliği içerisinde bulunan Türk boyları şimdi Kiril alfabesinden başka bir alfabeyle, çoğunlukla da Lâtin alfabesine geçmeye gayret ediyorlar.

Türk boyları kendi aralarında yakınlaşmaya çaba göstermeleri sonucunda bir alfabeyle geçseler iyi olurdu, eğer birkaç alfabe kullanılırsa, ortak Türkçe aynı zamanda bu birkaç alfabe ile de oluşturulabilir. Muhakkak ki ikinci durumda daha çok ekonomik harcamalar gerekir; ancak, bu, Türk boylarının kendi kaderlerini kendilerinin belirlemelerini sağlar, kendi istekleri ile birbirlerine yakınlaşmalarına hizmet eder.

Türk boyları zengin bir kültür ve edebiyata sahiptir. Türk dili, dünyadaki en eski diller arasındadır ve zengin bir tarihe sahiptir. Diğer diller gibi, Türk dilinin de yükseliş ve çöküş dönemleri olmuştur. Büyük mütefekkir Ali Şir Nevâyî'nin eser verip Türk ülkesini "yekkalem" hâline getirdiği dönem, yükseliş döneminin zirvelerinden biri idi. Yakın tarihî dönemlerde, yükseliş arttığına, canı bir şekilde durdurulur. Yeniden yükseliş döneminin bizim zamanımızda başlaması mümkün; bu hepimize bağlı ve bizim, Türk boylarının gelecekteki aydınlığı için gayret etmeyi; Nevâyî'nin vasiyeti 1920'li yıllardaki fedailerin hatırasına hürmet ve milletimizin önündeki borcumuz, diye kabul etmemiz gerekir. Ortak Türkçe'nin bu yolda hizmet etme imkânları son derece geniştir.

İşe başlamak için Ortak Türkçeyi oluşturmak üzere, uluslararası bir araştırma enstitüsünü (merkezini) kurmak amacımıza uygun düşer. Bu merkezin her bir Türk devletinde şubeleri bulunacak, onların işlerini takip edecektir. (Millî devleti olmayan boylar için merkezî seferler düzenlenebilir). Türk boylarının ortak karan ile bu merkez Taşkent'te açılabilir. Çünkü, Taşkent her şeyden önce Türk dünyasının merkezinde bulunan en büyük ilmî güçlere sahip bir şehirdir. İkinci olarak Taşkent Türk boylarının ata yurdu olan Türkistan'ın son dönemlerdeki nüfuzlu bir merkezidir.

Ortak Türkçe günümüzdeki ve geçmişteki Türkçenin kollarının hepsine yakın olacaktır. Bu dil, Türk boyları için kardeşçe ancak tarafsız, hiçbir Türk boyuna ayrıcalıklar vermeyecek uluslararası bir konuşma dili olmalıdır. Aynı şekilde o, bütün Türk dünyası için önemli olan fen-teknik alanlarındaki değişim, edebî ve diğer kültürel değerlerin değişim dili seviyesine sahip olmalıdır.

Her bir Türk boyunun temsilcileri kendi ana dilini bilmek ve onu kendi yurdunda kullanmakla beraber ilâve olarak kardeş ve yakın ortak Türkçeyi zorlanmadan çabuk ve kolayca öğrenecektir.

Gelecekte Ortak Türkçe her bir Türk lehçesini, dünyanın büyük dillerinin etkisi ile kendi özelliklerini kaybetmesinden koruyacaktır. Bütün Türk lehçelerinin zenginliğinden faydalanan Ortak Türkçe, her yönü ile gelişmiş olan dünya dilleri ile boy ölçüşebilen gelişmiş bir dil olarak Türk

dünyasının daha da yükselmesinde yardımcı olacaktır.

Ortak dil sayesinde yakın milletleri kaynaştırmak, dünyadaki pek çok bölge için de faydalı olacaktır. Bu yöntemin faydalarını şöyle sıralayabiliriz:

1. Hiçbir etnik ortaklığın dili olmaması dolayısıyla, onların hiç birisine üstünlük veya ayrıcalıklar vermez, yani dilden faydalanma bakımından eşitliği bozmaz ve böylelikle de dil siyaseti yüzünden düşmanlıklar çıkartmaz.

2. Etnoslar üzerine kurulan ortak dil özel olarak okutulmasa da üzerine bina edildiği dilleri konuşanlara belli derecede anlaşılır olacaktır.

3. Kabilelerden oluşan devletlerde veya millî devletler federasyonu ya da konfederasyonu olarak birleşen devletlerde mahallî dillerden birisine devlet dili olarak veyahut da bir milletin dilini federasyon (konfederasyon) genelinde resmî dil şeklinde kabul ettirmedeki tutarsızlığı ve bu tutarsızlıktan doğacak anlaşmazlıkları ortadan kaldıracaktır.

4. Gerçi sömürgecilik sistemi zayıflamış olsa da eski sömürgelemler önceki metropollerini ile aslında ekonomik, kültürel ve bilimsel yönlerden bağlantılıdır. Böyle bir durum eski metropol dilini devlet dili olarak kabul etmeye zorlar. Ortak dil eski sömürgecilerinin dilini ortak anlaşma dili olarak kabul etme meselesini ortadan kaldırır ve böylelikle kültür ve iletişim sahasında eski metropole bağlılığı azaltır, yani bağımsızlığa kavuşarak gelişmekte olan milletin aykūmenası (*Belirli bir milletle ilişkide olan milletler sistemi onun aykūmenasını teşkil eder.*) daha mükemmel olur. Millet onun aykūmenasına giren diğer milletlerle rahatça konuşarak onlarla işbirliği içerisinde genel amaçlara yönlendirilen faaliyetleri sonucunda diğer milletlerle yakınlaşır; aksi hâlde yakınlaşamaz, uzaklaşır. Günümüzde yeniden şekillenmekte olan Türk boylarının sadece kendi özgür iradeleriyle, zorlanmadan, her geçen gün yakınlaşması mümkündür. Çünkü, bizim Ortak Türkçemizi, kültürümüzü, maneviyatımızı, dünyamızı geliştirmek gibi birçok temel maksadımız ve parlak bir geleceğimiz vardır.